

Position paper

'Vader als volwaardig ouder'

Het is tijd voor een herwaardering van vaders als ouders. Daarom doen wij, maatschappelijke organisaties, experts en wetenschappers, een beroep op politieke partijen voor betrokkenheid van vaders als volwaardig ouder in de geboortezorg. Onderzoek laat zien dat partners, en specifiek vaders, tot op heden beperkt betrokken worden. Om deze reden richten we ons in dit position paper expliciet op vaders. Daarmee doelen we op eenieder die zich identificeert als vader in het leven van een kind, waaronder niet-biologische vaders en pleegvaders. Het betrekken van de vader in het proces van zwanger worden en tijdens de zwangerschap, geboorte en de eerste 1000 dagen na de geboorte, is van belang voor het ontwikkelen van hechte ouder-kind relaties. Betrokken vaderschap wordt daarmee uiteindelijk in verband gebracht met een betere sociaaleconomische situatie, minder jeugdzorggebruik en minder risicovol probleemgedrag zoals agressie, criminele activiteiten en drugsgebruik van het kind. Laat vaderbetrokkenheid niet afhangen van individuele zorgverleners maar zorg dat het betrekken van vaders onderdeel wordt van het zorg- en welzijnssysteem.

Moeder¹ als cliënt

Op 4 maart 2023 kopte de Trouw: *“(Jonge) vaders krijgen veel subtiele hints met dezelfde boodschap: ‘De zorg ligt bij mama’*. Van oorsprong kent Nederland een sterke ‘moederschapsideologie’, wat betekent dat binnen de Nederlandse cultuur de overtuiging leeft dat de moeder de belangrijkste ouder is (Harthoorn, 2019; Sniekers, 2020). Als gevolg hiervan is het zorg- en welzijnssysteem rond zwangerschap en geboorte historisch gezien gericht op de moeder als eerste aanspreekpunt (o.a. Brown et al., 2009; Maxwell et al., 2012; Sniekers, 2023). Tot op heden heeft alleen de biologische moeder van het kind een positie als cliënt² binnen het zorg- en welzijnssysteem in het proces van zwanger worden, tijdens de zwangerschap, de geboorte en in sommige gevallen de eerste 1000 dagen van het leven van het kind. Dit betekent dat de financiering van de zorgverlening gebaseerd is op de zorguren voor de (aanstaande) moeder en het kind. Een financiële prikkel voor het betrekken van de vader en hiermee het leveren van zorg en ondersteuning aan het gehele (toekomstige) gezin, ontbreekt. In een onderzoek van Versteeg (2023) zegt een bestuurder van een kraamzorgorganisatie hierover:

“De financiering van de kraamzorg is gebaseerd op de uren voor het kind en de moeder. Geen enkele zorgverzekeraar gaat dus zeggen: ‘Ja, ik wil de informatie van de vaders weten’ of ‘Ik wil daar iets mee doen’ of ‘Ik geloof dat de vader ook een rol heeft en daarom ben ik bereid om vergoeding te bieden.’ Daarom is het hele systeem nog steeds niet gericht op het waarborgen van een goede start voor het kind en het bieden van goede zorg voor het gezin.”

Niet alleen worden vaders hierdoor als weinig belangrijk beschouwd (Malm et al., 2006; Strega

¹ In deze position paper spreken wij van moeders. Hiermee bedoelen wij alle personen die (gaan) bevallen van het (toekomstige) kind.

² Met een cliëntpositie doelen wij op het aanmerken van een groep individuen met specifieke kenmerken als cliënt in de Zorgverzekeringswet.

et al., 2008), zorg- en hulpverleners besteden ook beperkt tijd aan de vaders van het kind (Maxwell et al., 2012; van Gorsel, 2023). Vooral in situaties waarbij de relatie tussen de ouders onder druk staat, kan het niet expliciet betrekken van de vader ertoe leiden dat de vader buiten spel komt te staan (van de Beek et al., 2023). Tegelijkertijd kan het betrekken van de vader, spanningen opleveren bij de moeder van het kind en de cliëntrelatie met de moeder onder druk zetten. Zorg- en hulpverleners zijn regelmatig handelingsverlegen in het bespreekbaar maken hiervan. Het is daarnaast niet duidelijk voor hen wat de rechten van vaders zijn en wat de gevolgen van uitsluiting van zorg en ondersteuning aan (aanstaande) vaders kunnen zijn (Sniekers et al., 2023).

Vaders voelen zich beperkt betrokken in de geboortezorg

Verschillende studies laten zien dat vaders van het (toekomstige) kind, zich beperkt betrokken voelen in de informatievoorziening en zorg voorafgaand aan en tijdens de zwangerschap, geboorte en de eerste 1000 dagen van het jonge kind (Ballachi, 2023; Flinterman, 2019; Maas et al., 2021; Petit-Steeghs et al., 2019; van de Beek et al., 2023; van Kesteren et al., 2021). Een vader die participeerde in het ZonMw onderzoeksproject 'Empowering (young) fathers' van Erasmus Universiteit Rotterdam zei bijvoorbeeld: "Heel vaak wordt de vader een beetje vergeten. Het draait allemaal om de moeder en het kind." In de [factsheet 'Het belang van vaderschap'](#) beschrijft het lectoraat 'Ouderschap en Ouderbegeleiding' van Hogeschool Leiden dat slechts 50% van de vaders zich gehoord voelt door zorg- en hulpverleners in de geboorte- en jeugdzorggezondheidszorg. Vaders hebben het gevoel ernaast te lopen en/of van een afstand mee te kijken (van de Beek et al., 2023). Soms letterlijk omdat de stoel waar de vader kan plaatsnemen achter het scherm van de zorgverlener staat, wat communicatie tussen hen bemoeilijkt. Afstemmen van de zorg op de behoeften van vaders is nog niet de 'norm'. Dit wordt zichtbaar in de beschikbare informatiematerialen die alleen gericht zijn op de (aanstaande) moeder, evenals in visualisaties op websites (zoals van zorgorganisaties en/of opvoedplatforms) waarin alleen zwangere vrouwen of vrouwen met baby's en/of jonge kinderen zijn afgebeeld (Borman et al., 2023) en beleidsdocumenten van organisaties in de geboortezorg waarin de vader niet wordt genoemd (Boonen, 2023). Ook in het contact met de zorgverleners geven vaders aan nauwelijks aangesproken te worden (Ballachi, 2023; van de Beek et al., 2023). In sommige gevallen worden ze zelfs expliciet buitengesloten. Een vader van het ZonMw actieonderzoek 'Integrale begeleiding van jonge ouders in Heerlen' beschrijft zijn exclusie aldus:

"We waren bij de verloskundige en er wordt aan mijn vrouw gevraagd of zij een geboorteplan wilde opstellen. Mijn vrouw gaf aan daar geen behoefte aan te hebben, maar keek daarna wel naar mij en vroeg of ik dat wel fijn zou vinden. Toen zei de verloskundige: 'Ja, maar het draait om u en niet om uw man'."

In aanvulling hierop beschrijft TNO in de factsheet '[Vaders aan zet: Engagement van vaders bij de Centering Partnermodule](#)' dat het betrekken van vaders in de geboortezorg betekent dat de zorg: 1. vaders bereikt, 2. het contact met vaders vasthoudt, en 3. dat vaders zich

uitgenodigd voelen om actief te participeren (van Kesteren et al., 2021). Tegelijkertijd leeft de onterechte aanname dat hulpverlening voor moeders ook vanzelfsprekend passend is voor vaders (Borman, 2022). Hierdoor sluit het contact met vaders, wanneer aanwezig, niet goed aan bij hun wensen. Zo beperken gesprekken zich met name tot onderwerpen die zich richten op de rol van moeders (Panter-Brick et al., 2014). Vaders geven aan in eerste instantie behoefte te hebben aan steun op praktisch gebied (van de Beek et al., 2023). Een survey van Erasmus School of Health Policy & Management onder verloskundigen en kraamverzorgsters laat echter zien dat vooral steun wordt verleend door bevestiging te geven en in sommige gevallen emotionele steun aanbieden. Tegelijkertijd wordt een postpartum depressie bij vaders zelden herkend (Musser et al., 2013), terwijl niet alleen vrouwen maar ook mannen te maken hebben met een toegenomen prevalentie van mentale gezondheidsproblemen (e.g. depressie, angstklachten en stress), zowel prenataal als postnataal (Paulson et al., 2006; Johansson et al., 2017). Onderzoek laat verder zien dat vaders graag expliciet zelf aangesproken willen worden waarbij het contact niet via de moeder verloopt (van de Beek et al., 2023; Ballachi, 2023). In het contact wensen zij een waarderende, niet-schoolse benadering en het gebruik van humor (van de Beek et al., 2023).

Belang van vaderlijke betrokkenheid

Prof. dr. Tessa Roseboom, auteur van "De Eerste 1000 Dagen" en "Gelijk Goed Beginnen", adresseert het belang van vaderlijke betrokkenheid met de volgende uitspraak: *"Ik ben ervan overtuigd dat we de helft van de kansen missen als we vaders niet een plek geven in het geven van een goede start aan hun kind."* Een (mentaal) afwezige vader wordt in verband gebracht met risico's voor het welzijn van de ouders zelf, het kind en de maatschappij (o.a. King, 2009; Plantin et al., 2011; Ramchandani et al., 2005).

Als initiatiefnemers van dit position paper sluiten wij ons aan bij het doel van het landelijke actieprogramma 'Kansrijke start' om kinderen van (aanstaande) ouders in kwetsbare omstandigheden zo gezond mogelijk hun leven te laten starten. En dat begint al vóór het ontstaan van de zwangerschap. Onderzoek naar leefstijl-verbeterende interventies laat bijvoorbeeld de grootste verbeteringen zien bij vrouwen die samen met hun partners deelnamen. Betrokkenheid van de partners zou interventies dus mogelijk effectiever kunnen maken (Van der Windt et al., 2020).

Het vroegtijdig betrekken van de vader als ouder kan helpen om vaders een meer gelijkwaardige rol in de zorg voor en opvoeding van hun kind te bieden en een intergenerationele overdracht van 'afwezige vaders' te voorkomen. Bovendien is vaderlijke betrokkenheid waardevol voor de moeder van het (toekomstige) kind, omdat het samen vormen van een team helpend kan zijn bij het omgaan met tegenslagen (Steen et al., 2012). De vader kan de moeder aanmoedigen en opkomen voor haar belangen. Dit zorgt voor een betere ervaring tijdens de zwangerschap en bevalling (Kainz et al., 2010). Daarnaast toont onderzoek aan dat als stellen in het eerste jaar na de geboorte van hun kind de zorg meer gelijk verdelen, dit voorspellend is voor de verdeling op de lange termijn (Kotsadam, 2011). Ook laat onderzoek

zien dat vaderlijke betrokkenheid tijdens de geboorte een positieve invloed kan hebben op de fysieke en mentale gezondheid (Kainz et al., 2010) en opvoedingsvaardigheden (Lamb, 2010) van beide ouders. Dit draagt bij aan hechtere ouder-kind relaties (Cabrera, 2019; Lamb, 2010), een betere partnerrelatie (Burgess, 2006; Nikkelen & De Blécourt, 2017) en daarmee een verbeterd welzijn van beide ouders (Cabrera, 2019; Lamb, 2010). Daarnaast heeft het een positieve werking op de cognitieve, emotionele, sociale en fysieke ontwikkeling van het kind (Lamb, 2010; Rollè et al., 2019; Keizer et al., 2020). In het rapport *“Een vader is meer dan 100 meesters”*, benoemt de kenniswerkplaats ‘Tienplus’ specifiek de pedagogische waarde van vaders voor het stimuleren van de autonomie van het kind en het verkennen buiten het gezin. Deze positieve effecten voor het kind hangen samen met met een betere sociaaleconomische situatie, minder jeugdzorggebruik en minder risicovol probleemgedrag zoals agressie, criminele activiteiten en drugsgebruik van het kind (Vanchugova et al., 2022; Sarkadi et al., 2008).

Transitie naar vaderlijke betrokkenheid

In de maatschappij wordt de roep voor een transitie naar meer vaderlijke betrokkenheid zichtbaar:

- Denk aan de uitbereiding van het ouderschapsverlof voor vaders geïnitieerd door de oproep voor een cultuuromslag van Rutgers Kenniscentrum Seksualiteit en TNO in hun rapport [‘The State of Dutch Fathers’](#) en de whitepaper [‘7 strategieën voor succesvol partnerverlof’](#) van Women Inc., Great Place to Work, Pro Parents, TNO en VDRS waarin beschreven wordt hoe je als organisatie partnerverlof succesvol implementeert.
- Of aan de in 2016 door Stichting Vader Kennis Centrum ingestelde bijzondere leerstoel Vaderschap aan de Universiteit van Amsterdam, Stichting voor Betrokken Vaderschap/VDRS, de Emancipator, de methoden Triple P, Positief Opvoeden, de training Het Begint Bij Mij, en programma’s zoals leernetwerk KOOZ, ‘Stevige Start’, ‘Kansrijke Start’, ‘Centering Ouderschap’, ‘Connect2Grow’ en Daddy’s Place, VoorZorg en Stevig Ouderschap waarbij de nadruk wordt gelegd op beide ouders of specifiek de vader.
- Ook zien we afgelopen jaren een opkomst van boeken zoals ‘Je eerste 100 vaderdagen’, ‘Kickstart je Vaderschap’, ‘Vader op Komst’ en de bijdrage ‘Heb je haar partner ook gezien’ in het boek ‘Heb je mij gezien?’ (Assenbroek, 2023). Denk ook aan magazines zoals ‘Gewoon papa’, ‘Vaderschapskennis; (de Raadt, 2023) en de ‘Vadermagazine’, podcasts zoals ‘De praktijkvader’ en ‘Plotse papa’s’, de training ‘Aanpakken voor Aanstaande Vaders’ en coaching voor vaders zoals ‘Vadervuur’ en ‘Vader Visie’.
- Het grote succes van de vaderbijeenkomsten van Trias Pedagogica laat zien dat deze behoefte ook leeft bij vaders met een migratieachtergrond die vanuit hun culturele (migratie)achtergrond meer traditionele opvattingen over het ouderschap kunnen hebben. Het vooroordeel dat vaders met een migratieachtergrond niet betrokken (willen) zijn bij hun kinderen wordt door de Rotterdamse fotograaf Marwan Magroun aan de kaak gesteld met zijn serie ‘The Life of Fathers’, waar hij de Paul Peters Fotoprijs

voor ontving.

Roep om politieke actie

- Ondanks bovenstaande initiatieven, worden vaders worden momenteel regelmatig vergeten. Zo wordt bijvoorbeeld in het coalitieakkoord van het demissionaire kabinet gesproken over het belang van de eerste 1000 dagen en dat daarom de overheid gaat investeren in de ondersteuning van moeders en kinderen in deze periode. Door het niet meenemen van vaders, wordt een belangrijke kans gemist.
- Huidige initiatieven om vaderschap meer aandacht te geven, zoals bijvoorbeeld hierboven beschreven, worden momenteel nog los van elkaar ontwikkeld waardoor verbinding ontbreekt. Ook worden vaders incidenteel in plaats van structureel betrokken. **De tijd is gekomen voor een cultuuromslag** waarbij het normaal wordt dat zowel de moeder als de vader in vroeg stadium worden betrokken als (aanstaande) ouder. Een transitie richting het betrekken van vaders bij de geleverde zorg en ondersteuning in relatie tot het (toekomstige) kind, vraagt om zowel acties van professionals in hun dagelijkse praktijk als beleid van de overheid (English et al., 2009; van Gorsel, 2023; Rominov et al., 2017).
- Omdat deze verschuiving moeilijk te realiseren is als de moeder het enige aanspreekpunt is, pleiten wij voor het onderzoeken van de mogelijkheid om **een cliëntpositie toe te bedelen aan de vader**. Alhoewel ons positiepaper zich specifiek richt op vaders, pleiten wij eveneens voor de betrokkenheid en het mogelijk toebedelen van een cliëntpositie aan andere partners dan de (biologische) vader bijvoorbeeld in het geval van vrouw-vrouw relaties. Het verkrijgen van een cliëntpositie vraagt om een wijziging van de Zorgverzekeringswet (Zvw) waarbij niet alleen de zorg en ondersteuning aan de moeder en haar kind wordt vergoed maar ook de zorg aan de vader. Het gaat hierbij bijvoorbeeld om tijd die besteed kan worden om (potentiële) risicofactoren bij de vader die van invloed kunnen zijn op de gezondheid en welzijn van de zwangere en het gezin te bespreken. Maar ook zorg te verlenen met betrekking tot de mentale gezondheid van vaders, het bespreken en meedenken over welke rol de vader tijdens de zwangerschap, geboorte en eerste 1000 dagen kan spelen en welke behoeften de vader heeft om deze rol te kunnen oppakken en het in informeren naar en in gesprek gaan over de vragen die de vader heeft.
- In onderzoek benoemen betrokken beleidsmakers binnen zorgorganisaties, koepelorganisaties en overheidsinstanties een cliëntpositie voor vaders expliciet als een wenselijke mogelijkheid om vaderlijke betrokkenheid te vergroten (van Gorsel, 2023; Versteeg, 2023). Door het verkrijgen van een cliëntpositie voor vaders, krijgen zorg- en hulpverleners tijd beschikbaar om het contact aan te gaan met beide (aanstaande) ouders.
- Daarnaast kan het creëren van een cliëntpositie zorgen voor meer bewustwording van het belang van vaderlijke betrokkenheid en daarmee als aanjager werken voor een verdere cultuuromslag. Denk hierbij aan aanpassingen aan richtlijnen Jeugdhulp en Jeugdbescherming, beleidsstukken zoals de Zorgstandaard Integrale Geboortezorg en

het opstarten van formele en informele initiatieven zoals het faciliteren van wijkgerichte vadersupportgroepen.

- Hoewel wij ons in dit position paper richten op het vergroten van de aandacht voor vaders, zien wij het onderzoeken van een cliëntpositie voor vaders als startpunt om vaderbetrokkenheid te vergroten. Uiteindelijk is een systemische aanpak nodig waarbij aandacht gegeven dient te worden aan de wisselwerking tussen de ouders en de zorg- en hulpverleners. Binnen deze wisselwerking is bewustwording en reflectie nodig over de invulling van de rol en de verantwoordelijkheid van de vader.

Zelfbeschikkingsrecht en betrokkenheid

Het betrekken van de vader of partner tijdens de zwangerschap is belangrijk, maar mag nooit ten koste gaan van het zelfbeschikkingsrecht van de zwangere in kwestie. Een roep om meer vaderlijke betrokkenheid moet daarom niet verward worden met het hebben van een gelijke stem. Het zelfbeschikkingsrecht van de zwangere wordt in dit paper dus niet ter discussie gesteld.

Getekend namens

Amsterdam UMC: prof. dr. Tessa Roseboom, Wieke Beumer

Emancipator: Jens van Tricht, Jip Mars

Erasmus School of Health Policy & Management (Erasmus Universiteit): dr. Violet Petit-Steeghs, dr. Femke Hilverda, Justine van de Beek, prof. dr. Anna Nieboer

Erasmus School of Social and Behavioural Sciences (Erasmus Universiteit): prof. dr. Renske Keizer

Erasmus MC/Connect2Fathers: Bob de Raadt www.bobderaadt.nl/vaderschap.php

Erasmus MC Rotterdam, Afdeling Verloskunde & Gynaecologie: prof. dr. Eric Steegers, drs. Adja Waelput en drs. Hiske Ernst-Smelt

Erasmus MC Rotterdam, Afdeling Kinder- en Jeugdpsychiatrie: dr. Clair Enthoven, dr. Mijke Lambregtse-van den Berg, prof. dr. Pauline Jansen

Families Foundation: Cécile Winkelman

Gemeente Heerlen, Team Toegang: Simone Knops

Haagse Hogeschool, Lectoraat Jeugdhulp in transformatie: dr. Marion van de Sande, dr. Rob Gilsing

Hogeschool Leiden: prof. dr. Chris Kuiper, dr. Carolien Gravesteyn.

Leiden Universiteit: dr. Renate Buisman, dr. Peter Bos

Leids Universitair Medisch Centrum (Health Campus Den Haag): dr. Nienke Slagboom, prof. dr. Jessica Kieft, Merel Sprenger, dr. Matty Crone en Joyce Molenaar, MSc.

JOP: Simone Knops

Monkberry/Aanpakken voor Aanstaaende Vaders: David Borman

Pharos: Marjolein Keij, Krista Okma

Rutgers expertisecentrum seksualiteit: Ineke van der Vlucht

Stichting Betrokken Vaderschap (VDRS): Robin de Jong, Niels Meijerink

Stichting ExpEx: Mannus Boote

Stichting Centrering Nederland: Katja van Groesen

TNO: dr. Nicole van Kesteren, dr. Marlies Rijnders, dr. Symone Detmar

Trias Pedagogica: Abdellah Mehrnaz en Zina Jorna

Utrecht Universiteit, afdeling Social, Health and Organizational Psychology: prof. dr. Belle Derks, Onur Şahin, dr. Lianne Aarntzen, dr. Chantal Remery, prof. dr. Mara Yerkes

Verwey-Jonker Instituut: dr. Marjolijn Distelbrink, dr. Karin van Bommel en dr. Frouke Sondeijker

WOMEN Inc: Emma Lok

Zuyd Hogeschool, Lectoraat Sociale Integratie: dr. Marijke Sniekers, prof. dr. Sabrina Keinemans, Lieke Tillmann en Wim Goossens

Contact

dr. Violet Petit-Steeghs, universitair docent

Erasmus School of Health Policy & Management, Erasmus Universiteit Rotterdam

vpetit@eshpm.eur.nl

Referenties

- Assenbroek, S. (2023). Heb je mij gezien? *Uitgeverij Klare Taal*.
- Ballachi, Y. (2023). Carrying care over borders: *Exploring the needs of Fathers with a Migrant Background in Birth and Childcare Services*. Master thesis. Erasmus Universiteit Rotterdam.
- Boonen, L. (2023). The Framing of Fatherhood in Birth Care Policies. *Master thesis*. Erasmus Universiteit Rotterdam.
- Borman, D. (2022). Je eerste 1000 vaderdagen – praktische adviezen voor betrokken vaders: van zwangerschap tot peuter. Unieboek Uitgeverij Spectrum.
- Brown, L., Callahan, M., Strega, S., Walmsley, C., & Dominelli, L. (2009). Manufacturing ghost fathers: the paradox of father presence and absence in child welfare. *Child & Family Social Work*, 14(1), 25–34.
- Cabrera, N. J. (2020). Father involvement, father-child relationship, and attachment in the early years. *Attachment & human development*, 22(1), 134-138.
- English, D. J., Brummel, S., & Martens, P. (2009). Fatherhood in the child welfare system: Evaluation of a pilot project to improve father involvement. *Journal of Public Child Welfare*, 3(3), 213-234.
- Flinterman, F. (2019). Belangstelling voor de partners: 'Wat verwachten zwangeren van de verloskundigen? Afstudeerscriptie Opleiding tot Verloskundige, InHolland.
- Harthoorn, H. (2019). The state of Dutch fathers – Vaderschap in Nederland: van willen naar doen. *Rutgers Kenniscentrum Seksualiteit*.
- Johansson, M., Svensson, I., Stenström, U., & Massoudi, P. (2017). Depressive symptoms and parental stress in mothers and fathers 25 months after birth. *Journal of Child Health Care*, 21(1), 65–73.
- Kainz, G., Eliasson, M., & von Post, I. (2010). The child's father, an important person for the mother's well-being during childbirth: a hermeneutic study. *Health Care Women Int*. 31(7):621-35.
- Keizer, R., et al. (2020). The Influence of Fathers and Mothers Equally Sharing Childcare Responsibilities on Children's Cognitive Development from Early Childhood to School Age: An Overlooked Mechanism in the Intergenerational Transmission of (Dis)Advantages? *European Sociological Review*, 36(1), 1–15.
- King, M. (2009). In Michael Lamb (ed): The Role of the Father in Child Development, 4th edn. *Child & Adolescent Social Work Journal*, 26(2), 175–178.
- Lamb, M. E. (2010). *The role of the father in child development*. Wiley.
- Maas, V. Y., Poels, M., Stam, A. L., Lieftink, N., Franx, A., & Koster, M. P. (2022). Exploring male perceptions regarding the need to engage in preconception care—a mixed-method study amongst Dutch (prospective) fathers. *The European Journal of Contraception & Reproductive Health Care*, 27(4), 322-329.
- Malm, K. (2006). What About the Dads?: Child Welfare Agencies' Efforts to Identify, Locate and Involve Nonresident Fathers.
- Maxwell, N., Scourfield, J., Featherstone, B., Holland, S., & Tolman, R. (2012). Engaging fathers in child welfare services: A narrative review of recent research evidence. *Child & Family Social Work*, 17(2), 160–169.

- Musser, A. K., Ahmed, A. H., Foli, K. J., & Coddington, J. A. (2013). Paternal postpartum depression: what health care providers should know. *Journal of Pediatric Health Care*, 27(6), 479-485.
- Panter-Brick, C., Burgess, A., Eggerman, M., McAllister, F., Pruett, K. and Leckman, J. F. (2014). Practitioner Review: Engaging fathers – recommendations for a game change in parenting interventions based on a systematic review of the global evidence. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*.
- Paulson, J. F., Dauber, S., & Leiferman, J. A. (2006). Individual and combined effects of postpartum depression in mothers and fathers on parenting behavior. *Paediatrics*, 118(2), 659–668.
- Pfitzner, N., Humphreys, C., & Hegarty, K. (2015). Research Review: Engaging men: a multi level model to support father engagement. *Child & Family Social Work*, 22(1), 537-547.
- Plantin, L., Olykoya, A., & Ny, P. (2011). Positive health outcomes of fathers' involvement in pregnancy and childbirth paternal support: A scope study literature review. *Fathering: A Journal of Theory, Research, and Practice about Men as Fathers*, 9(1), 87-102.
- Raadt de, B. (2023). Vaderschapskennis, www.bobderaadt.nl/vaderschap.php
- Ramchandani, P., Stein, A., Evans, J., & O'Connor, T. G. (2005). *Paternal depression in the postnatal period and child development: a prospective population study. The Lancet*, 365(9478), 2201–2205.
- Rollè, L., Gullotta, G., Trombetta, T., Curti, L., Gerino, E., Brustia, P., & Caldarera, A. M. (2019). Father involvement and cognitive development in early and middle childhood: A systematic review. *Frontiers in psychology*, 10, 2405.
- Rominov, H., Giallo, R., Pilkington, P. D., & Whelan, T. A. (2017). Midwives' perceptions and experiences of engaging fathers in perinatal services. *Women and Birth*, 30(4), 308-318.
- Sarkadi, A., Kristiansson, R., Oberklaid, F., & Bremberg, S. (2008). Fathers' involvement and children's developmental outcomes: a systematic review of longitudinal studies. *Acta paediatrica*, 97(2), 153-158.
- Sniekers, M. (2020). *Acknowledging the agency of young mothers: A qualitative study into youth, motherhood and socioeconomic independence*. [proefschrift], Radboud Universiteit, Nijmegen.
- Sniekers, M., Tillman, L., Knops, S., Goossens, W., Keinemans, S. (2023). Hoe betrekken we de vaders? Aandacht voor vaderschap in de hulpverlening. *Kind en Adolescent Praktijk*, 2, 6-12.
- Steen, M., Downe, S. & Bamford, N., Edozien, L., (2012). Not-patient and not-visitor: a metasynthesis fathers' encounters with pregnancy, birth and maternity care. *Midwifery*, 28(4):362-71.
- Strega, S., Fleet, C., Brown, L., Dominelli, L., Callahan, M., & Walmsley, C. (2008). Connecting father absence and mother blame in child welfare policies and practice. *Children and Youth Services Review*, 30(7), 705-716.
- van Gorsel, T. (2023). Initiating Policy Change: Stimulating the Societal Transition from Motherhood to Parenthood in Birth and Childcare Services. Master thesis. Erasmus Universiteit Rotterdam.

van de Beek, J., Petit-Steeghs, V., Hilverda, M.D. and Nieboer, A.D. (2023). Unraveling the Threads of Vulnerability and Resilience: Young Men's Journey Through Unintended Fatherhood. *Journal of Family Issues*. Under review.

van Kesteren, N., van Groesen, K., Bedaux, A., van Zoonen, R., & Pannebakker, F. (2021). Vaders aan zet: Engagement van aanstaande vaders bij de Centering Partnermodule. Leiden: TNO.

Vanchugova, D., Norman, H., & Elliot, M. J. (2022). Measuring the association between fathers' involvement and risky behaviours in adolescence. *Social science research*, *108*, 102749.

Versteeg, M. (2023). Improving paternal involvement: initiating institutional change through institutional work in birth care services. Master thesis. Erasmus Universiteit Rotterdam.

van der Windt M, van der Kleij RM, Snoek KM, Willemsen SP, Dykgraaf RHM, Laven JSE, Schoenmakers S, Steegers-Theunissen RPM. Impact of a Blended Periconception Lifestyle Care Approach on Lifestyle Behaviors: Before-and-After Study. *J Med Internet Res*. 2020 Sep 30;22(9): e19378. doi: 10.2196/19378. PMID: 32996885; PMCID: PMC7557440.